

ленно на удовлетворение специфических туристско-спортивных потребностей людей и получения при этом оздоровительных, спортивных, социальных, экологических и других желаемых эффектов.

Территориальная система спортивного туризма включает следующие функциональные подсистемы: потребителей (туристов-спортсменов), природно-ресурсную подсистему, социальную подсистему, производственную подсистему, инфраструктурную подсистему и аттракции. С географических позиций эту систему можно представить в виде трех географических подсистем: территории, генерирующей туристские потоки, транзитной территории и территории, реализующей специфические туристско-спортивные потребности – туристской дестинации.

Геосистемный подход к изучению туристско-рекреационной деятельности раскрывает новые возможности географической науки для всестороннего изучения территориальных туристско-рекреационных систем, в том числе территориальной системы спортивного туризма, как неотъемлемой части общественных геосистем, которые в целом отражают пространственную организацию жизни людей. В статье рассматриваются методологические и пространственные особенности важного сегмента рекреационно-туристской деятельности – спортивного туризма – с точки зрения геосистемного подхода.

Ключевые слова: системный подход, спортивный туризм, геосистемная парадигма, территориальная система спортивного туризма.

Summary:

Kolotukha O. THE GEOSYSTEM PARADIGM OF SPORTS TOURISM.

The methodological and spatial features of important segment of the recreational-tourist activity are examined in the article – the sporting tourism - from the point of view of geosystem approach. The sports tourism is a type of active recreational and the tourism activities in the pristine surroundings, which is the passage of tourist routes to overcoming the various natural obstacles (passes, tops, rapids, canyons, caves, wetlands, etc.), by a variety of vehicles using special techniques and equipment.

The sports tourism is becoming more and more important segment of the global tourism industry in a geospatial dimension, confidently ranking the third after the entertaining and cognitive tourism.

The analysis of the tourist and sports activities as an important and socially significant component of tourism and recreation activities entitles us to claim that the sports tourism is a specific territorial recreational system - territorial system of the sports tourism. This system is a complex of the geosystem's entity that has socio- natural origin, designed to meet the specific needs of the tourist and sports people and to get the health, sport, social, environmental and other desired effects.

The territorial system of sports tourism includes the following functional subsystems: the consumers (tourists-athletes), the natural-resource subsystem, geographical subsystem, the industrial subsystem, the infrastructure subsystem and the attractions. From the geographical point of view this system can be summarized into three geographic sub-systems: the territory; the generating tourist flows; the transit territory and the territory of implementing the specific needs of tourism and sport – a tourist destination.

The geosystemic approach to the study of tourism and recreational activities reveals new opportunities for geography regarding comprehensive study of regional tourism and recreational systems, including the territorial system of sports tourism as an integral part of social geographic systems, which generally reflect the spatial organization of human life.

Keywords: the system approach, the sports tourism, the geosystem paradigm, the territorial system of sports tourism.

Рецензент: проф. Заставецька О.В.

Надійшла 03.11.2013р.

УДК 911.9:502

Петро ЦАРИК

ДО ОЦІНКИ ВИДІВ РЕКРЕАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТА ПОТЕНЦІАЛУ НАЦІОНАЛЬНОГО ПРИРОДНОГО ПАРКУ "КРЕМЕНЕЦЬКІ ГОРИ"

В статті проаналізовано структуру землекористування національного природного парку "Кременецькі гори", проведено аналіз рекреаційних ресурсів та видів рекреаційних занять в межах парку. За допомогою певної методики проведено розрахунок рекреаційної ємності території та нормативні показники рекреаційних навантажень для території парку. Підраховано рекреаційну ємність території парку на теплий та холодний періоди. Подано пропозиції, щодо облаштування території парку для збільшення його рекреаційної ємності.

Ключові слова: структура землекористування, рекреаційна ємність, рекреаційний потенціал, екологічна стежка, види рекреаційної діяльності, рекреаційні навантаження, НПП "Кременецькі гори".

Постановка проблеми у загальному вигляді. Національні природні парки (НПП) як

об'єкти рекреаційно-природоохоронного призначення з'явилися в Україні у 1980 році. Ста-

ном на 1.01.2012 року в Україні створено 47 НПП на площі 1215824,3 га, що можна порівняти з площею, зайнятою під 2922 заказниками. Безумовно, це свідчить про темпи і масштаби розбудови поліфункціональних заповідних територій. Стосовно природоохоронного режиму і призначення цього типу об'єктів у світовій практиці утвердився їх поділ на чотири основні групи. Існуючий в Україні статус НПП надає право використання їх території в рекреаційних цілях з дотримання певних природоохоронних заходів. Таким чином, НПП України по суті є парками відкритого типу.

Проблема збереження генетичних ресурсів рослинного і тваринного світу, пам'яток історії, культури та архітектури є однією із глобальних і актуальних проблем сьогодення. З проблемами охорони і раціонального використання природних ресурсів тісно пов'язуються питання організації відпочинку населення, зокрема масового туризму. Кількість людей, які бажають відвідати Кременецькі гори, помилуватися красою природи, побувати на екологічних та туристичних стежках, ознайомитися з історією краю і пам'ятками культури та архітектури з кожним роком зростає.

Проте внаслідок зростаючого стихійного та неорганізованого туризму все більше порушується цілісність природних, історичних, культурних та інших комплексів, спостерігається збідніння багатой та щедрої природи Кременецьких гір.

Сучасний соціально-економічний розвиток регіону не враховує його екологічних аспектів, а тому не відповідає принципам збалансованого розвитку. Інтереси збалансованого розвитку території вимагають пошуку дієвих підходів для комплексного використання її ресурсів. Одним із таких напрямків комплексного розвитку Кременецько-Шумського регіону є повноцінне використання його рекреаційних ресурсів та функціонування національного природного парку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Відправною науковою працею про розвиток концепції національних парків України становлення перших НПП, опублікованою у 1988 році, була колективна монографія за ред. проф. Стойка С.М. "Национальные парки Украины". У ній авторами викладена історія становлення НПП, особливості формування мережі цих об'єктів на Україні, їх природоохоронне і науково-просвітницьке значення. Роль і місце НПП в природоохоронних системах Поділля висвітлені у праці В. Брусака, Р.Гнатюка,

Ю.Зінька, Я.Кравчука (1998). Національні та регіональні ландшафтні парки як складові регіональної еколого-стабілізуючої системи Західного Поділля і екомережі Поділля розглянуті у публікаціях Л.Царика (1999, 2005) [6]. Створенню національного природного парку "Кременецькі гори" присвячена праця М.О.Штогрини, Л.О.Гоцкалюк (2012) [9].

Оцінці рекреаційних територій присвячена низка наукових досліджень. Серед них варто відмітити роботу В. Стаускаса, де розроблені критерії оцінки ландшафту при плануванні зон відпочинку. Уваги заслуговує робота Л. Мухіної "Принципи і методи технологічної оцінки природних ресурсів". Ю. Веденій і М. Мірошніченко за методикою рекреаційного бонітування природних провінцій СРСР розробили систему градацій і дали їм оцінку. Е. Репшансом запропоновано дослідження рекреативності лісу через визначення низки показників, зокрема: рекреативність деревостану, коефіцієнт відстані до води, коефіцієнт відстані від центрів місць проживання відпочиваючих, додаткова оцінка об'єктів привабливості та коефіцієнт забруднення біосфери. Варто зазначити, що запропоновані Е. Репшансом методи рекреаційної оцінки є досить сміливі та можуть використовуватись при дослідженні окремих ділянок лісу, або лісових кварталних масивів. Вживаною є методика бальної рекреаційної оцінки В. Мацоли, що передбачає дослідження природних, культурно-історичних та соціально-економічних рекреаційних ресурсів. Серед останніх публікацій варто відмітити оцінку рекреаційної дигресії природних комплексів в межах екологічних стежок Подністеря, проведеної Л.М.Бабюк у 2012-2013 роках [1].

Метою даної публікації є: висвітлення особливостей видів та форм рекреаційної діяльності та рекреаційного режиму національного природного парку "Кременецькі гори", оцінки рекреаційної ємності території з урахуванням специфіки видів рекреаційних занять і функціонального зонування території.

Виклад основного матеріалу. Національний природний парк "Кременецькі гори" розташований в межах Кременецького та Шумського районів на півночі Тернопільської області загальною площею 6951,2 га.

Аналіз таблиці 1 показав що 96,7% території національного природного парку "Кременецькі гори" займають ліси, що свідчить про повноцінне виконання парком екологічних та середовищезберігаючих функцій. Однак це

вказує на своєрідність рекреаційного використання території. Більшість території НПП є придатною для пішохідного, кінного прогулянкового туризму, є перспективи розвитку

велосипедних, мотоциклетних, автомобільних гірських трас через значну пересіченість місцевості. В границях парку можливий розвиток спортивного полювання.

Таблиця 1.

Земельні угіддя, що увійшли до складу НПП "Кременецькі гори" в розрізі адміністративних одиниць

Сільські, міські, селищні ради	Рілля	Пасовища	Сіножаті	Сади	Лісові землі	Забудовані землі	Кам'яністі місця, яри	Разом
Кременецький район								
Дунаївська	2,7	4,9	-	1,5	408,1	0,4	-	417,6
Велико-млинівецька	1,8	-	1,2	0,2	450,7	0,7	1,4	456,0
Жолобівська	-	-	-	-	233	-	-	233
Колосівська	-	1,0	-	-	161,5	1,0	3,9	167,4
Велико-бережеська	4,7	-	-	-	114,3	-	-	119,0
Чугалівська	2,0	-	0,8	-	666,2	-	-	669,0
Білокриницька	9,6	-	3,2	-	703,7	2,1	-	718,6
Кременецька	-	-	-	-	80,8	0,2	3,0	84,0
Район в цілому	20,8	5,9	5,2	1,7	2813,8	4,4	8,3	2864,6
Шумський район								
Стіжоцька*	68,9	12,5	30,8	-	2108,2	14,9	11,9	2249,6
Тілявська	9,7	-	5,9	3,1	1351,7	1,5	1,1	1373,0
Угорська	7,7	-	6,2	-	449,7	-	0,4	464,0
Район в цілому	86,3	12,5	42,9	3,1	3909,6	16,4	13,4	4086,6
НПП в цілому	107,1	18,4	48,1	4,8	6723,4	20,8	21,7	6951,2

* в межах Стіжоцької с/р розташоване болото площею 2,1 га та ставок площею 0,3 га.

В межах території НПП досить розвинутим є екскурсійний туризм, особливо в межах м.Кременця з його численними історичними пам'ятками. Також варто відзначити можливості для розвитку гірськолижного спорту: в Кременці функціонує спортивно-юнацька школа "Колос", єдина в Україні санна траса, рельєф є сприятливим для розвитку гірськолижного спорту, є функціонуючі трампліни. (рис. 1.) Загалом Кременецькі гори з крутими уступами до Малополіської низовини є доволі сприятливими для будівництва горбогірнолижних і санних трас для дітей і новачків гірськолижного відпочинку. Місто знаходить-

ся неподалік автотраси Київ-Чоп за 300 км від столичного центру, а також на автотрасі Тернопіль-Рівне-Луцьк. Його вигідне транспортно-географічне положення обумовлює перспективу розвитку рекреаційного комплексу круглорічного використання, оскільки тут проходять туристичні маршрути до Почаївської лаври, Збарзького замку, Вишнівецького палацу, замкових комплексів Львівщини і Волині. Окрім того, є перспективи відродження школи пара-, та дельтапланеризму, яка існувала поблизу Кременця у 30-ті роки ХХ століття.



Рис. 1. Рекреаційні об'єкти і види рекреаційних занять НПП "Кременецькі гори"

1. Санна траса для розвитку різних видів санного спорту.
2. Перспективні гірськолижні траси та існуючі трампліни.
3. Перспективні траси для гірських велосипедів, квадроциклів, мотоциклів тощо.
4. Існуючі та перспективні туристичні маршрути для піших туристів.
5. Екологічна стежка "Дівочі скелі".
6. Екологічна стежка "Гостра гора".
7. Еколого-туристична стежка "Бона".
8. Еколого-туристична стежка "Божа гора".
9. Еколого-туристична стежка "Данилова гора".
10. Еколого-туристична стежка "Уніяс".

Створення мережі екостежок в межах територій природно-заповідного фонду спрямоване на вирішення ряду надважливих завдань щодо врегулювання взаємовідносин в системі людина-природа. При цьому забезпечується право на адекватний відпочинок при збереженні довкілля та сталого розвитку за домінування критеріїв, вимог і показників навколишнього середовища. В межах національного природного парку "Кременецькі гори", не дивлячись на короткий період його функціонування розроблена низка екологічних та еколого-туристичних стежок, які репрезентують найбільш привабливі туристичні об'єкти.

Екологічна стежка "Дівочі скелі" являє собою цікавий маршрут протяжністю 2,6 км. Дівочі скелі по праву вважаються одним із найпривабливіших об'єктів національного парку. Знаходиться на північно-східній околиці м.Кременеця. Черепашкуваті щільні вапняки, які виходять на поверхню стрімкими карнизами, створюючи своєрідну неповторність і красу. Скелі оповиті легендами, переказами, вражають своєю самотністю. Ламані, нагромаджені в первозданному хаосі брили, стрімкі урвища і дивовижні кам'яні композиції, чорні провалля гротів і печер довгою стрічкою оперезують верх гори. У лабіринтах Дівочих скель виявлено кістки мамонта, печерного ведмеда, волохатого ведмеда, волохатого носорога, первісного коня, зубра, печерної гієни, песця, гігантського та північного оленів, копитного лемінга. Виняткову цінність становить рослинний покрив Дівочих скель. На цих скелях зростають: кадило сарматське, спірея піківська, клокичка пірчаста, сонцепвіт сивий, кизильник чорноплідний, гордовина, змієголовник австрійський, самосил передгірський, мінуарція побільшена, гвоздика Роговича тощо. А у вапнякових пісковиках спелеологи відкрили тринадцять ніш, гротів і печер, окремі з яких – Студентська, Піщинка, Холодна – тягнуться в глиб гори на десятки метрів. Орієнтовна екологічна ємність стежки – до 4-5 тис. відвідувачів.

чів щороку.

Екологічна стежка "Гостра гора" знаходиться неподалік траси Кременець-Почаїв і приваблює сотні туристів. Вершини гори кам'янисті, іноді скелясті. Завдяки щільно зцементованим вапнякам, які вивітрюючись, створили красиві ущелини, мальовничі скелі. Здебільшого гора покрита хвойним або листяним лісом. Рослинний покрив є біднішим, ніж на "Дівочих скелях", але приваблюють туристів здебільшого скельні утворення та надзвичайний краєвид на рівнину Малого Полісся. Орієнтовна екологічна ємність екостежки – до 2 тис. відвідувачів.

Еколого-туристична стежка "Бона" веде на однойменну гору, що височіє над Кременецем. Найпривабливішим туристичним об'єктом стежки є руїни замку XIII століття. Чудовий краєвид відкривається з вершини цієї гори. На одній з найдавніших вулиць Кременця Медовій знаходиться унікальна споруда XVIII ст. – кременецькі будинки-близнюки, зведені у стилі бароко. Під самою горою Миколаївський собор (XVI- XVII ст.), далі комплекс будівель колишнього колегіуму (1731-1743 рр), споруди братського Богоявленського монастиря (XVII ст.) монастир реформаторів (XVIII ст.), родинний будинок Словацьких (XVIII ст.) та ряд інших. (рис. 2.). Кількість відвідувачів екологічної стежки за сезон складає 20-30 тис. осіб.

Еколого-туристична стежка "Божа гора" – це частина Кременецьких гір, але через ерозійні та водні руйнування у минулому сталося так, що височіє вона начебто сама по собі серед поля. Гора займає площу 119 гектарів має куполоподібний вершину з пологими західними і крутими східними схилами. Її висота 365 метрів, протяжність туристичного маршруту – 2,6 кілометрів. У гори дві вершини, на одній з них б'є джерело з цілющою водою, на іншій – невелика капличка святої Трійці. Давня слов'янська святиня – "Божа гора" належить до найшанованіших паломницьких місць та знаходиться за 12 км від Кременця, непода-

лік села Великі Бережці.

Вона ще з княжих часів, з IX-X ст., була місцем подвижництва численних монахів. Гора Божа відома серед прочан завдяки місцю, що зветься "Ступня Матері Божої". Тут знаходиться новозбудована капличка, "печера Монаха" та кількасотлітнє цілюще джерело. Заступництва Богородиці, духовного та фізичного зцілення у цих місцях шукають віряни з усього

світу. Часто вони йдуть до неї пішки за сотні кілометрів, щоб почерпнути тут цілющої духовної сили. До речі, свого часу серед прочан тут були Леся Українка з Климентом Квіткою, українські посли до польського сейму С.Скрипник, М.Тележинський, письменник У.Самчук. Кількість відвідувачів за сезон складає більше 20 тис. осіб.



Рис. 2. Вид на Кременець із гори "Бона"

Екологічно-туристична стежка "Данилова гора" – розташована на північний схід від с.Стіжок, з маленькою старовинною церквою на вершині. Гора складена сарматськими відкладами, як і все пасмо Кременецьких гір, до якого вона входить. Схили і вершина гори вкриті лісом. З вершини гори відкривається чудова панорама мальовничої розлогої долини, в якій розкинулось село Антонівці. Маленька старовинна церква святої Трійці на вершині – пам'ятник архітектури XIV-XVII століття. Екологічна ємність стежки становить до 2000 осіб за сезон.

Екологічно-туристична стежка "Уніас". За кільканадцять кілометрів на північний схід від Кременця на околиці старовинного села Стіжок у долині височіє ціла низка гір: Уніас,

Малий Уніас, Гостра, Дубова, Злодійка, Ямна. Серед низки гір вирізняється гора Уніас – це славнозвісна окраса цього краю. Розташована неподалік села Антонівці.

Площа гори 6,3 га, висота 358 м. Має велику природоохоронну, науково-пізнавальну та естетичну цінність. Із заходу гора оточена долиною, а з півночі – низовиною, по якій протікає невелика річка Іловиця. Більша частина гори заросла листяними та хвойними лісами, різноманітними травами, які поширені лише в цьому регіоні. Вершина гори Уніас скеляста, є невелика печера, скельні навіси, та потужний провал, що утворився очевидно внаслідок руйнування великого печерного утворення. На вершині гори є плато площею 2,0 га, на якому ростуть одинокі дерева сосни, дуба, граба. Пів-

денно-західна та західна частина плато виходить на скелі, висота яких 6-12 метрів. На крутих схилах з півночі і північного сходу насипано два вали. На віддалі 50 метрів на захід, нижче по схилу витікає джерело. З різних боків гори також є джерела з доброю питною водою. Тут можна зустріти косулю або благородного оленя.

Гора Уніас є також цінною історичною пам'яткою. Тут був розбудований літописний давньоруський Данилів град. На початку 1241 р. нарівні з Кременцем город Данилів вистояв перед ордами Батия, але восени 1259 р. сам син Данила Лев на вимогу хана Бурундюя змушений був розкидати оборонні споруди поселення. На горі Уніас знаходяться рештки давнього міста волинян. Археологами було розкопано кілька жител, котловани яких були вирубані в скелі. Біля одного виявлено висічений на поверхні хрестовидний знак, орієнтований за сторонами світу. На одній з площадок є облоговий колодязь. Також виявлені наземні житла і напівземлянки з печами-кам'янками (X-XI ст.), ювелірні вироби, форми керамічних виробів X-XI і XVI-XVII ст., середньовічні монети. Орієнтовна екологічна ємність стежки

становить до 3000 осіб.

Наступним логічним етапом дослідження є **оцінка рекреаційного потенціалу і рекреаційної ємності території**.

Визначення рекреаційному потенціалу дав ще у 1990 році відомий російський вчений – природослідник М.Ф.Реймерс, – як ступінь спроможності природних комплексів здійснювати позитивний фізичний, психічний і соціально-психологічний вплив пов'язаний з відпочинком. Цей ступінь спроможності можна оцінювати за допомогою низки критеріїв, та різними методиками (бальними, грошовими, рекреалогічними, медико-фізіологічними тощо).

Рекреаційна ємність є невід'ємною складовою частиною рекреаційного потенціалу, під нею розуміють показник можливого рекреаційного навантаження геосистем.

Визначення рекреаційної ємності території було проведено за методикою Кравців В.С., Гринів Л.С., Копач М.В., Кузик С.П.[2], яка враховувала мінімальну, максимальну і середню чисельність рекреантів в межах різних видів природних комплексів від річково-озерних до горбогірних. (табл. 2.)

Таблиця 2.

Нормативні показники рекреаційного навантаження на природні комплекси [2]

Природні комплекси	Нормативи рекреаційного навантаження (осіб/км ²)					
	літо			зима		
	мін.	макс.	сер.	мін.	макс.	сер.
Приморські	300	500	400	60	100	80
Озерні	80	150	115	16	45	30
Річкові	50	80	65	16	24	20
Низовинні	80	120	100	30	50	40
Горбогірні, височинні	100	150	125	40	60	50
Гірські	110	200	155	60	160	110

В межах НПП "Кременецькі гори" 100% території відносяться до горбогірних природних комплексів для яких характерне мінімальне нормативне рекреаційне навантаження у 100 осіб/км², середнє – 125 осіб/км², максимальне – у 150 осіб/км² (у теплий сезон), 40, 50 і 60 осіб/км² відповідно у холодну пору року.

Для національного природного парку "Кременецькі гори" рекреаційна ємність визначалась для обох сезонів (теплий сезон 183 дні, холодний – 182 дні) через специфіку видів рекреаційних занять і туристичні особливості. Хоча звісно використання туристичних ресурсів Кременецьких гір у холодний сезон є значно нижчим, ніж у теплий.

Рекреаційна ємність території визначалась за наступною формулою:

$$V_i = \frac{N_i \cdot S_i \cdot C}{D_i}$$

де: V_i – рекреаційна ємність i -ї території, осіб;

N_i – норма рекреаційного навантаження на i -ту територію, осіб/км²;

S_i – площа i -ї рекреаційної території, км²;

C – тривалість рекреаційного періоду, днів;

D_i – середня тривалість перебування туристів і відпочиваючих на i -й території, днів.

Розрахунки рекреаційної ємності території показали, що в межах НПП "Кременецькі гори" мінімальна рекреаційна ємність становить 497873 осіб, середня – 622341, максимальна

746809 – осіб. Дані вид оцінки враховує усереднені показники навантажень на пересічний квадратний кілометр. Якщо провести розрахунки в межах функціональних зон парку (рис. 3., табл. 3.) то рекреаційна ємність буде пере-

розподілена здебільшого між зонами регульованої і стаціонарної рекреації, господарською зоною з частковим використанням заповідної зони.

УМОВНІ ПОЗНАЧЕННЯ:

- - зона стаціонарної рекреації;
- ▨ - заповідна зона;
- ▤ - зона регульованої рекреації;
- ▥ - господарська зона;



Рис. 3. Функціональне зонування НПП "Кременецькі гори".

Таблиця 3.

Рекреаційна ємність території НПП "Кременецькі гори"

Показники	НПП "Кременецькі гори"
Площа НПП, га	6951,2
Рекреаційна ємність парку (осіб/ теплий сезон) (понижуючий коефіцієнт крутизни схилів 0,6)	
- мінімальна,	508828
- середня,	636035
- максимальна;	763242
Рекреаційна ємність парку (осіб/ холодний сезон) (понижуючий коефіцієнт крутизни схилів 0,6)	
- мінімальна,	202419
- середня,	253024
- максимальна;	303628
Рекреаційна ємність парку (осіб/ рік) (понижуючий коефіцієнт крутизни схилів 0,6)	
- мінімальна,	711247
- середня,	889059
- максимальна;	1066870
Понижуючий коефіцієнт ємності функціональних зон (0,7)	

Загальна рекреаційна ємність осіб/рік	
- мінімальна,	497873
- середня,	622341
- максимальна;	746809

Більш детальна просторова оцінка рекреаційної ємності потребує врахування понижуючого коефіцієнта крутизни схилів. При крутизні схилів 10-20% – понижуючий коефіцієнт кількості рекреантів становить 0,8; при 20-30% – 0,6; 30-50% – 0,4; понад 50% – 0,2. За середній показник для НПП нами було прийнято понижуючий коефіцієнт 0,6 який використовувався для всієї території парку.

Оскільки під рекреаційними зонами парку зайнято близько 70% території то для більш точної оцінки рекреаційної ємності функціональних зон потрібно використати понижуючий коефіцієнт 0,7. В результаті застосування цього коефіцієнту загальна потенційна ємність території складатиме 497873 осіб при мінімальній ємності, 622341 осіб - при середній ємності та 746809 осіб - при максимальній ємності.

Рекреаційна ємність безпосередньо залежить від площі НПП та середньої тривалості перебування туристів, яка у межах НПП "Кременецькі гори" становить 1-2 дні (для розрахунку ємності взято показник 1,5 дні). При визначенні тривалості перебування туристів враховувалось, що одним з провідних видів рекреації в межах НПП є короткотривалий одно або кількадечний відпочинок (піші прогулянки, екскурсії тощо). Також було враховано, що більшість туристів відвідують територію парку проїздом у сторону Почасва та інших туристичних маршрутів.

Ідеальним варіантом рекреаційних навантажень території парку є той, який враховує мінімальну рекреаційну ємність території, оскільки НПП "Кременецькі гори" є новоствореним парком і спеціальної туристичної інфраструктурі в його межах створено небагато. Нарощування кількості рекреантів парку можливе за умови проведення спеціальних паркобудівельних заходів, а також реалізації ряду запрограмованих інвестиційних проектів. Це

дало б можливість збільшити потік рекреантів до максимальних розрахункових показників.

Висновки.

1. Новостворені національні природні парки не маючи розвинутої туристичної інфраструктури часто отримують у спадок від попередніх землекористувачів значні неконтрольовані рекреаційні потоки, це стосується і НПП "Кременецькі гори". Першочерговим завданням управлінської структури парку є врегулювання рекреаційних потоків на території парку, особливо поблизу м.Кременець.

2. Зростання рекреаційної ємності території таких НПП можна забезпечити за рахунок проведення спеціальних облаштувально-інфраструктурних заходів: прокладання доріжок, велосипедних, мотоциклетних, квадроциклових трас, встановлення малих архітектурних форм (альтанок, мангалів тощо), облаштування місць для розведення вогнищ та складування сміття, встановлення туалетів, організація паркувань для автотуристів, проведення спеціального освітлення, розробка та організація на місцевості екологічних стежок та піших туристичних маршрутів.

3. Національний природний парк "Кременецькі гори" є територією перспективною для розвитку як літніх так і зимових видів туризму і відпочинку. Потенційна рекреаційна ємність території дозволяє приймати значну кількість туристів. Перспективним є розвиток зимового гірськолижного курорту який знаходиться поблизу шляху з Києва до гірськолижних курортів Карпатських гір і міг би слугувати "перевалочним" пунктом для відпочивальників та місцем для навчання початківців гірськолижного спорту. Але така перспектива можлива лише за умов більш детального вивчення території парку прилеглої до м.Кременеця, оцінки економічного зиску та можливих екологічних наслідків від подібної діяльності.

Література:

1. Бабюк Л. М. проблеми моніторингу рекреаційних потоків в межах новоствореного НПП "Дністровський каньйон" / Л.М.Бабюк // Матеріали II міжнародної науково-практичної конференції подільські читання (Географія. Біологія. Екологія. Охорона природи). / – Тернопіль: СМП "Тайп", 2013. – С 249-251.
2. Кравців В.С. Науково-методичні засади реформування рекреаційної сфери. Наукове видання. / В.С.Кравців, Л.С.Гринів, М.В.Копач, С.П.Кузик. – Львів: НАН України. – ІРД НАН України. – 1999. – 78 с.
3. Наукове обґрунтування створення національного природного парку "Кременецькі гори". Рукопис. – Київський національний університет ім. Т.Г.Шевченка. – Київ, 2005. – 96с.
4. Новицька С.Р. Природні рекреаційні ресурси: географічні аспекти оцінки і аналізу (на матеріалах Тернопільської

- області) / С.Р.Новицька. Автореферат дис. на здобуття науково ступеня кандидата географічних наук, Спеціальність 11.00.11 конструктивна географія і раціональне використання природних ресурсів. – Львів: 2012. – 20с.
5. Офіційний сайт національного природного парку "Кременецькі гори". Режим доступу: kremgo.org.ua
 6. Царик Л.П. Природні національні та регіональні ландшафтні парки як складові елементи природоохоронного та рекреаційного комплексів Тернопілля. / Л.П.Царик // Наукові записки ТНПУ. Серія: Географія, 2004. – №3. – С. 176-181.
 7. Царик Л.П. Щодо ролі НПП "Дністровський каньйон" у етапності оптимізації регіонального природокористування / Л.П.Царик, П.Л.Царик, М.Ф.Шкільнюк. // Географічна наука і практика: виклики епохи (Міжнародна наукова конференція присвячена 130-річчю географії у Львівському університеті, Львів, 16-18 травня 2013 р.) / [Відповід. Редактори: доц. В.І.Біланюк, доц. Є.А.Іванов]. У 3-ох томах. – Львів: видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2013. – Том 3. – 306с.
 8. Царик П.Л. Ландшафтно-рекреаційні райони тернопільського Придністер'я: рекреаційні об'єкти та типи рекреаційних занять / П.Л.Царик. – Дністровський каньйон – унікальна територія туризму: Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (16-18 травня 2009 року). – Тернопіль: Підручники і посібники, 2009. – 240с.
 9. Штогрин М.О. Створення національного природного парку "Кременецькі гори" та його роль у збереженні біорізноманіття. / М.О.Штогрин, Л.О.Гоцалюк // Природа Західного Полісся та прилеглих територій. Збірник наукових праць\ відп.ред Ф.В.Зузок – Луцьк: редакційно-видавничий відділ Східноєвропейського національного університету: Вежа 2012. – с. 382-286.

Резюме:

П.Л.Царик. К ОЦЕНКЕ ВИДОВ РЕКРЕАЦИОННОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ И ПОТЕНЦИАЛА НАЦИОНАЛЬНОГО ПРИРОДНОГО ПАРКА "КРЕМЕНЕЦКИЕ ГОРЫ".

В статье проанализирована структура землепользования национального природного парка "Кременецкие горы", проведен анализ рекреационных ресурсов и видов рекреационных занятий в пределах парка. Определено состояние современной сети экологических и туристско-экологических троп национального парка: определена их потенциальная рекреационная емкость, представлено краткое описание. Определено понятие рекреационного потенциала и рекреационной емкости, как одной из его составляющих. С помощью определенной методики проведен расчет рекреационной емкости территории и нормативные показатели рекреационных нагрузок для территории парка. Подсчитано рекреационную емкость территории парка на теплый и холодный периоды. Рекреационная емкость напрямую зависит от площади НПП и средней продолжительности пребывания туристов, которая в пределах НПП "Кременецкие горы" составляет 1-2 дня. При определении продолжительности пребывания туристов учитывалось, что одним из ведущих существующих и перспективных видов рекреации в пределах НПП является короткий одно-, двухдневный отдых (пешие, конные прогулки, велосипедные, мотоциклетные маршруты, зимние виды отдыха и т.п.). Определены понижающие коэффициенты крутизны склонов и понижающий коэффициент рекреационных зон. Подано предложения по обустройству территории парка для увеличения его рекреационной емкости, и перспективы развития летних и зимних видов рекреации и туризма на территории национального природного парка "Кременецкие горы".

Ключевые слова: структура землепользования, рекреационная емкость, рекреационный потенциал, экологическая тропа, виды рекреационной деятельности, рекреационные нагрузки, НПП "Кременецкие горы".

Summary:

P.L.Tsaryk. TO THE ASSESSMENT OF RECREATIONAL ACTIVITIES AND BUILDING NATIONAL PARK "KREMENTETS MOUNTAINS".

"The article analyzed the structure of land use National Park "Kremenets mountains", the analysis of recreational resources and types of recreational activities within the park. Defines the status of a modern network of environmental and tourism and nature trails of the national park: to determine their potential recreation capacity, a brief description. Defined the concept of the recreational potential and recreational capacity as one of its components. A specific method calculated the recreational capacity of the territory and the standard of performance for recreational pressure inside the park. It is estimated the recreational capacity of the territory of the park on a warm and cold periods. Recreation capacity depends on the area of the PNP and the average length of stay of tourists, which is within the NPP "Kremenets Mountains" is 1-2 days. In determining the length of stay of tourists takes into account that one of the major existing and future recreation within the NPP is a short one-, two-day vacation (hiking, horseback riding, biking, motorcycle trails, winter activities, etc.). Reduction factors identified steep slopes and a reduction factor of recreational areas. Submitted proposals on the arrangement of the park to increase its recreational capacity and prospects of development of summer and winter recreation and tourism in the National Park "Kremenets mountains".

Keywords: structure of land use, recreation capacity, recreational potential, nature trail, recreational activities, recreational load NPP "Kremenets mountains".